

scientists is presented on questions motivation of activity of man. It is well-proven in theory, that methodical bases of research of psychological problems of influence of motivation on educational-professional діяльність of students are built on understanding of educational motivation, as a variety of the motivation plugged in activity of studies. As well as any other kind, she is determined, by the educational system, educational establishment, where educational activity comes true; by organization of educational process; that study (age, sex, intellectual development, capabilities, level of solicitations, self-appraisal, co-operating with other students and others like that) the subject features of people; by the subject features of teacher and first of all system of his attitudes toward a student to business and by the specific of educational object. A hypothesis is confirmed about that two main factors have an influence on the process of mastering of educational material students - external and internal. External factors are complication of educational material, condition of educational activity and other To the internal factors take motivation, degree of adaptation to the terms of educational activity, intellectual activity. The prospects of further psychological researches of the dynamic aspects of motivation of educational-professional activity of students oriented to the study are outlined

Keywords: reason, motivation, motivation of studies, personality-motivational sphere, educational activity.

Отримано 16.01.2015

УДК 159. 954

Медведева Надія Віталіївна

ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОГО СПРИЙМАННЯ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ Л. С. ВИГОТСЬКОГО

Медведева Н. В. ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОГО СПРИЙМАННЯ КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ Л. С. ВИГОТСЬКОГО. У статті аналізується проблема сприймання, зроблено спробу розглянути висунуту проблему в контексті дослідження процесів зовнішнього опосередкування діяльності, а саме процесів інтеріоризації та екстеріоризації щодо проблеми вивчення психологічних закономірностей творчого сприймання реальності, в межах культурно-історичної теорії розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського. Основну увагу сфокусовано на проблемі художнього сприймання. Також детально розглянуто та проаналізовано ключові складові культурно-історичної парадигми Л. С. Виготського, яку ще називають соціально-когнітивної теорією. Показано, що окреслена роль культурного і соціального в розвитку та становленні особистості людини, широко застосовується як вітчизняними так і зарубіжними вченими у сучасних психологічних дослідженнях. Окрему увагу приділено аналізу трьох основних принципів розвитку особистості в межах зазначеної парадигми. Зауважено, що в основу своїх досліджень Л. С. Виготським покладено дві наступні гіпотези: гіпотезу про опосередкований характер психічних функцій людини і гіпотезу про походження внутрішніх розумових процесів. Ключовим висновком можна вважати, що концепція Л.С.Виготського зберігає потужний евристичний потенціал для сучасної психології, в тому числі і особливо для культурно-історичної психології.

Ключові слова: культурно-історична теорія розвитку Л.С. Виготського, художні образи, сприймання, творче сприймання, художнє сприймання, перцепція, творчість.

Медведева Н. В. ИЗУЧЕНИЕ ТВОРЧЕСКОГО ВОСПРИЯТИЯ В КОНТЕКСТЕ КОНЦЕПЦИИ Л. С. ВЫГОТСКОГО. В статье анализируется проблема восприятия, сделана попытка рассмотреть выдвинутую проблему в контексте исследования процессов внешнего опосредования деятельности, а именно процессов интериоризации и экстерио-

ризации по проблеме изучения психологических закономерностей творческого восприятия реальности, в пределах культурно-исторической теории развития высших психических функций Л.С. Выготского. Основное внимание сфокусировано на проблеме художественного восприятия. Также, подробно рассмотрены и проанализированы ключевые составляющие культурно-исторической парадигмы Л. С. Выготского, которую еще называют социально-когнитивной теорией. Показано, что очерченная роль культурного и социального в развитии и становлении личности человека, широко применяется как отечественными, так и зарубежными учеными в современных психологических исследованиях. Особое внимание уделено анализу трех основных принципов развития личности в пределах указанной парадигмы. Замечено, что в основу своих исследований Л. С. Выготским положено две следующие гипотезы: гипотезу об опосредованном характере психических функций человека и гипотезу о происхождении внутренних умственных процессов. Ключевым выводом можно считать, что концепция Л. С. Выготского сохраняет мощный эвристический потенциал для современной психологии, в том числе и особенно культурно-исторической психологии.

Ключевые слова: культурно-историческая теория развития Л. С. Выготского, художественные образы, восприятие, творческое восприятие, художественное восприятие, перцепция, творчество .

Постановка проблеми. Л. С. Виготський – класик світової психологічної науки. Праці Л. С. Виготського, його послідовників, учнів, та однодумців чималими тиражами видаються на різних мовах. Він один із небагатьох радянських вчених, які визнані світовою психологічною наукою. Без перебільшення можна сказати, що теоретичні та методологічні погляди Л. С. Виготського стабільно увійшли в фундамент науково-психологічного доробку, в них закладено низку ідей, які стали відправними точками для нових досліджень та для побудови нових оригінальних концепцій. Вони і сьогодні зберігають величезне евристичне значення для сучасної психології, охоплюючи чималу міждисциплінарну галузь, активно і широко використовуються сучасними авторами у науковій та психолого-педагогічній діяльності. Культурно-історична парадигма Л. С. Виготського, яку ще називають соціально-когнітивною теорією, окреслила роль культурного і соціального в розвитку та становленні особистості людини, широко застосовується як вітчизняними, так й зарубіжними дослідниками у сучасній психології. Аналізується як сама теорія, так і основні її положення, в залежності від предмета уваги дослідника. Так, зокрема, звернення до культурно-історичної теорії пов'язані з аналізом процесів спілкування, з вивченням діалогічного характеру ряду когнітивних процесів, з використанням в психології апарату структурно-семантичних досліджень.

Починаючи з 1960-х років ХХ століття й до сьогодні західні дослідники використовують положення концепції Л. С. Виготського у своїх наукових пошуках. Зокрема, Дж. Брунер залучив ідеї Виготського в свою «культурну» версію натуралістичної теорії розвитку. Ром Харрі і Джон Шоттер вважали Виготського засновником соціальних моделей в психології. У своїх роботах Майкл Д. Коул і його колеги також посилаються на праці вченого. Фактично, вченим було створено психологічну систему, яка і досі не досягнута повністю. При цьому наукова спадщина вченого продовжується суттєво вивчатися, їй присвячено чимало глибоких і змістовних робіт, в яких викладається, оціню-

ється і інтерпретується методологія, теорія і факти культурно-історичної парадигми: роботи О. Г. Асмолова, Л. І. Божович, А. В. Брушлинського, Ю. Б. Гіппенрейтер, В. В. Давидова, Д. Б. Ельконіна, В. П. Зінченко, О. М. Леонтьєв, О. Р. Лурія, Б. Г. Мещерякова, А. В. Петровського, А. А. Пузирія, Л. О. Радзіховського, П. Тульвісте, М. Г. Ярошевського та ін.

У сучасній психологічній науці, ідеї Л. С. Виготського співзвучні актуальним проблемам і дискусіям. Безпосередньо наш інтерес полягає у з'ясуванні взаємозв'язку дослідження процесів зовнішнього опосередкування діяльності, а саме вивчення процесів інтеріоризації та екстеріоризації щодо проблеми психологічних закономірностей творчого сприймання реальності відповідно до теоретичних концепцій Л. С. Виготського.

Метою нашого дослідження є теоретико-експериментальне вивчення художнього сприймання, його особливостей при сприйманні художніх інформаційних структур. **Об'єктом дослідження** є культурно-історична теорія розвитку психіки людини Л. С. Виготського. **Предметом дослідження** є психологічні особливості творчого сприймання відповідно до теоретичної концепції Л. С. Виготського.

Виклад основного матеріалу. У сучасній психології Л. С. Виготський відомий як творець культурно-історичної теорії розвитку психіки людини, яку ще називають соціально-когнітивної теорією.

Також, окрема увага вченим, була приділена дослідженню основних закономірностей психічного розвитку дитини. У цьому напрямку ним було здійснено чималу критичну роботу з перегляду пануючих у зарубіжній дитячій психології поглядів на процеси психічного розвитку.

Розглянемо детальніше ключові позиції наукового доробка вченого. Так, положення про те, що історичний підхід повинен стати провідним принципом побудови психології людини було вперше представлено Л. С. Виготським у 1927 р. Здійснивши теоретичний аналіз існуючих на той час біологічних, натуралістичних концепцій людини, вчений протиставив їм свою теорію культурно-історичного розвитку. Найбільш важливим було те, що безпосередньо ідея історизму природи людської психіки та перетворення природних механізмів психічних процесів в ході суспільно-історичного і онтогенетичного розвитку розглядалася в конкретно психологічному дослідженні. Зокрема, перетворення психічних процесів розумілося Л. С. Виготським як результат засвоєння людиною продуктів людської культури в процесі його спілкування з оточуючими людьми.

Л. С. Виготський у своїй роботі зазначає, що в ході онтогенезу вся своєрідність переходу від однієї системи активності (тваринної) до іншої (людської), полягає в тому, що одна система не просто змінює іншу, а обидві системи розвиваються одночасно і спільно. Таке явище не має собі подібного ні в історії розвитку тварин, ні в історії розвитку людства [1; 2; 3].

В біологічному розвитку людини «царює» органічна система активності, в історичному розвитку – інструментальна система активності, і якщо в філогенезі, відповідно, обидві системи представлені порізно і розвивалися окремо одна від іншої, то в онтогенезі – зведені обидві площини розвитку

поведінки (тваринний і людський), розвиваються одночасно і спільно, що означає, що в онтогенезі розвиток системи активності виявляє подвійну обумовленість. Крім того, стає цілковито непереконливою вся теорія біогенетичної рекапітуляції.

В основу своїх досліджень Л. С. Виготським покладено дві наступні гіпотези: гіпотезу про опосередкований характер психічних функцій людини і гіпотезу про походження внутрішніх розумових процесів.

Розглядаючи нижчі та вищі психічні функції, вчений аналізує дві поведінкові моделі, як то природну (результат біологічної революції) та культурну (результат історичного розвитку суспільства), які єднаються у розвитку психіки. Він обґрунтовує, що природні (нижчі) психічні процеси не піддаються регуляції, на відміну від культурних (вищих). Аналізуючи вищезазначене вчений доходить висновку, що свідомо регуляція пов'язана з опосередкованим характером вищих психічних функцій, відповідно, між стимулом та реакцією виникає додатковий зв'язок у формі стимулу-знаку. Такі знаки виконують функцію знаряддя перетворення внутрішньої дійсності, зокрема формування образів пам'яті. Окрему ланку займає «слово», як спосіб довільного спрямування уваги, абстрагування властивостей та синтезу їх в значення, тобто формування понять [2; 3].

У межах своєї теорії вчений виділяє три основних принципи розвитку особистості.

Перший принцип стосується розвитку і побудови вищих психічних функцій, які є основним ядром особистості. Це закон переходу від безпосередніх, природних форм поведінки до опосередкованих, штучних, що виникають у процесі культурного розвитку психологічних функцій. Цей період в онтогенезі відповідає процесові історичного розвитку людської поведінки, вдосконалення існуючих форм і засобів мислення та вироблення нових, що спирається на мову або іншу систему знаків.

Відповідно до другого принципу колективні, соціальні форми поведінки у процесі розвитку стають засобом індивідуального пристосування, формами поведінки і мислення особистості. Вищі психічні функції виникають із колективних соціальних форм поведінки.

Третій принцип може бути названий закономірністю переходу функцій із зовнішнього у внутрішній план. Психологічна функція в процесі свого розвитку переходить із зовнішньої форми у внутрішню, тобто інтеріоризується, стає індивідуальною формою поведінки. У цьому процесі можна виділити три ступені. Спочатку будь-яка вища форма поведінки опановується дитиною лише з зовнішнього боку. Об'єктивно вона містить у собі всі елементи вищої функції, але для дитини ця функція є чисто натуральним, природним засобом поведінки. Однак люди наповнюють цю натуральну форму поведінки певним соціальним змістом, що пізніше набуває для дитини значення вищої функції. У процесі розвитку дитина починає усвідомлювати будову цієї функції, керувати і регулювати свої внутрішні операції. Тільки тоді, коли функція піднімається на свій вищий, третій, ступінь, вона стає власне функцією особистості [3].

Людина володіє особливим видом психічних функцій, які повністю відсутні у тварин. Ці функції, названі Л. С. Виготським вищими психічними функціями, становлять вищий рівень психіки людини, узагальнено званий свідомістю, вони формуються в ході соціальних взаємодій. Тобто, вищі психічні функції людини, чи свідомість, мають виключно соціальну природу, при цьому під вищими психічними функціями маються на увазі: довільна пам'ять, довільна увага, логічне мислення і т.п.

Умовно концепцію Л. С. Виготського поділяють на три центральні частини. Перша частина. Її основний зміст можна визначити у вигляді двох тез. Перша теза: при перетворенні видів, від тварин до людини, відбулася кардинальна зміна відносин суб'єкта з середовищем. Протягом всього існування тваринного світу середовище діяло на тварину, видозмінюючи її і змушуючи пристосовуватися до себе. З появою людини спостерігається протилежний процес: людина діє на природу і видозмінює її. Друга теза пояснює існування механізмів зміни природи з боку людини, які полягають у створенні знарядь праці, у розвитку матеріального виробництва.

Друга частина містить також два положення. Перше із них полягає в тому, що оволодіння природою не минуло безслідно для людини, вона навчилася «опановувати» власну психіку, у неї з'явилися вищі психічні функції, які розкриваються у формах довільної діяльності. Під вищими психічними функціями Л. С. Виготський розумів здатність людини, наприклад, запам'ятати деякий матеріал, звернути увагу на який-небудь предмет, організувати свою розумову діяльність тощо. Друге положення полягає в тому, що людина опанувала свою поведінку, як і природу, за допомогою знарядь, але знарядь спеціальних – психологічних, якими є символи і знаки.

Знаками вчений називає штучні засоби, за допомогою яких первісна людина змогла оволодіти своєю поведінкою, пам'яттю та іншими психічними процесами. Знаки були предметними, – «вузлик на пам'ять» або карб на дереві теж виступають як знак, як засіб, за допомогою якого опановують пам'яттю (людина побачила зарубку і згадала, що треба зробити). Сам по собі цей знак не пов'язаний з конкретним видом діяльності, але зіткнувшись з подібним знаком (символом), людина з'єднує його з необхідністю виконати певну операцію. Отже, подібні знаки виступають в якості додаткових символів, змістовно пов'язаних з трудовою операцією (щоб виконати певну дію, людині необхідно згадати те, що саме вона повинна зробити). Отже, знаки (символи) стають пусковими механізмами вищих психічних процесів, тобто психологічним знаряддям.

Третя частина концепції відповідає на питання «Звідки беруться знаки». Виготський виходив з теорії Дарвіна, що праця створила людину. У процесі спільної праці відбувалося спілкування між його учасниками за допомогою спеціальних знаків, якими визначали, що треба робити кожному з учасників трудового процесу. Цілком імовірно, що першими словами були слова-накази (розпорядження), звернені до учасників трудового процесу (зроби те, візьми це, віднеси туди і т.п.). Ці перші слова-накази по своїй суті були словесними знаками. Людина, почувши певне поєднання звуків, виконувала ту чи іншу

трудова операція. Але пізніше, в процесі діяльності людина стала віддавати накази не іншим, а собі. В результаті з зовнішньокомандної функції слова народилася його організуюча функція. Так людина навчилася керувати своєю поведінкою, тобто можливість наказувати собі народжувалася в процесі культурного розвитку людини.

Отже, вивчення особистості у класичній психології привело до створення низки фундаментальних теоретичних положень, які відкрили можливість для розгортання подальших психологічних досліджень, серед яких і вчення Виготського про вищі психічні функції, що в значній мірі вирішувало питання виявлення соціальної детермінації психіки. Довівши, що вищі психічні функції не можна зрозуміти як безпосередні функції мозку, Л.С. Виготський дійшов до такого висновку, що для розуміння змісту цих функцій потрібно вийти за межі організму і шукати їх корені в суспільних умовах життя. Засвоєння суспільного досвіду змінює не тільки зміст психічного життя, але й створює нові форми психічних процесів, які приймають вигляд вищих психічних функцій, що відрізняють людину від тварин. Таким чином, конкретні форми суспільно-історичної діяльності стають вирішальними для наукового розуміння формування психічних процесів, природні закони роботи мозку набувають нових властивостей, включаючись в систему суспільно-історичних відносин. Починаючи з ідеї про історичне походження вищих психічних функцій, Виготський розвив і далі думку про культурно-історичну детермінацію самого процесу розвитку всіх психічних процесів. Дві відомі гіпотези Виготського (про опосередкований характер психічних функцій людини та про походження внутрішніх психічних процесів їх діяльності) дозволяли зробити висновок, що основний механізм розвитку психіки – це механізм засвоєння соціально-історичних форм діяльності. Подібне трактування проблеми дає основу та пояснює власне шлях розв'язку, для вирішення багатьох психологічних проблем.

Основна закономірність онтогенезу психіки (тобто становлення її основних структур в дитинстві), полягає в інтеріоризації дитиною структури її зовнішньої, соціально-символічної діяльності (тобто спільної з оточуючими людьми, в першу чергу між дитиною і дорослим, й опосередкованої мовними знаками). У результаті структура «натуральних» психічних функцій змінюється і опосередковується інтеріоризованими знаками. Психічні функції набувають характер вищих, або «культурних» і стають усвідомленими і довільними.

Відповідно до розуміння Л. С. Виготського, спочатку функції людини, що наказує і людини, яка виконує ці накази, були розділені і весь процес був інтрапсихологічний, інакше кажучи міжособистісний. Потім ці стосунки трансформувалися у відносини з самим собою, в інтрапсихологічні. Процес перетворення інтерпсихологічних відносин в інтрапсихологічні Виготський назвав інтеріоризацією. У ході інтеріоризації відбувається перетворення зовнішніх знаків (зарубки, вузлики та ін.) у внутрішні (образи, елементи внутрішньої мови т.п.).

Безпосередньо, інтеріоризація (лат. *internus* – внутрішній) – процес накопичення досвіду шляхом перетворення зовнішніх дій предметної діяльнос-

ті і спілкування у внутрішні суб'єктивні характеристики особистості, її свідомості і діяльності. Екстеріоризація (лат. *externus* – зовнішній) – це процес об'єктивації накопиченого особистісного досвіду як втілення в практичній діяльності і в предметних діях задумів, планів і умінь шляхом переходу внутрішніх, раніше інтеріоризованих дій у зовнішні. Екстеріоризація взаємодіє з інтеріоризацією у процесі формування особистості.

У онтогенезі, на думку Виготського, спостерігається принципово те ж саме. Спочатку дорослий діє словом на дитину, спонукаючи його щось зробити. Потім дитина переймає спосіб спілкування і починає словом впливати на дорослого. І, нарешті, дитина починає впливати словом на самого себе. Досліджуючи, вчений зазначає, що молодший шкільний вік є сенситивним періодом для розвитку понятійного мислення. Провідною думкою є теза про те, що психіка індивіда – це цілісне утворення, що знаходиться в процесі руху, є не «річчю», а процесом.

Положення про змістовну і системну будову свідомості і тісно пов'язана з ним думка про його поступовий і безперервний розвиток відкриває перспективи для досліджень сприймання. Оскільки, серед психічних процесів людини, як то пам'ять, увага, мислення і таке інше, сприймання займає особливе місце. Його можна назвати підґрунтям людського пізнання. Те, що ми бачимо, чуємо та відчуваємо, наше сприйняття всесвіту не твориться в нас безпосередньо. Сприймання – надзвичайно складний процес, опосередкований попереднім досвідом особистості.

Важливим аспектом нашої роботи є те, що ми вважаємо сприйняття художніх образів (мистецтва) складним, цілісним, розвиваючим явищем, яке існує в постійному становленні художньої форми, художнього образу через синтез смислової предметності та художнього факту зображеного. Будь-яка художня форма виступає в ролі художньої інформаційної системи.

Наше сприймання залежить від генетично обумовлених психофізіологічних особливостей індивідуума, загального науково-культурного рівня суспільства, до якого належить особистість, соціокультурних особливостей оточення, яке з перших днів життя привчає бачити реальність такою, якою йому представляють, від вміння потенціювати художній образ до його змістовності відповідно засад образотворчої діяльності до розуміння змістів.

Сприймання художніх образів (мистецтва) – складне, цілісне, розвиваюче явище, яке існує в постійному становленні художньої форми, художнього образу через синтез смислової предметності та художнього факту зображеного.

Індивідуальний характер сприймання та спостережливості проявляється в динаміці, точності, глибині, рівні їх узагальненості та в особливостях емоційного забарвлення.

Уміння бачити зв'язок між предметами, які не пов'язані між собою очевидними речами є однією з найбільш фундаментальних якостей творчості і це називається синтетичністю. Така здатність до синтезу лежить в основі образного початку (в праобразі), коли в конкретному зображенні сприймається щось загальне, що викликає безліч асоціацій. Це абсолютно вписується в наші ключові положення. Для розвитку творчого, художнього сприймання

необхідне «увімкнення» порівняльного аналізу і пошуку. Розвиток художнього сприймання відбувається та збігається з оволодінням всіма навиками пізнання особистістю реальності. Розвиток художнього сприймання розгортається поетапно та оперує включенням розумових операцій (аналізу, синтезу, абстракції, узагальнення), які є інструментом всіх видів пізнання.

Саме тут ми напряму підступаємо до стратегіальної структури творчого сприймання. Особливістю трансформації сприймання є певні закономірності, котрі полягають в актуалізації мисленнєвих стратегіальних дій, які мають прояв у різних типах перетворення (побудова образів за аналогією, комбінування, реконструювання або застосування універсальної стратегії). Художня творчість завжди пов'язана з перетворенням реальності в нову форму. Таким чином відповідно до застосування певної мисленнєвої стратегії відбувається трансформація сприймання, творчу складову якої ми простежуємо у новому баченні реальності. Сенс перетворюючого бачення полягає в тому, що в самому процесі сприймання митець починає перетворювати об'єкти в форму майбутнього твору (наприклад, в тінях дерев бачити майбутній художній образ, або поєднання кількох образів в один тощо). При такому сприйманні йде своєрідний відбір найбільш суттєвого, значимого, випереджаючого його відображення і відбір (програвання) варіантів зображення. Саме таке бачення є характерним для творчого сприймання. Така якість сприймання з'являється завдяки вмінню самостійно бачити теми і проблеми, які актуальні для конкретного часу і людства взагалі. Це не є простою чуттєвою фіксацією фактів, таке сприймання в повній мірі застосовує підключення розумового аналізу [4].

Для оптимізації розвитку творчого сприймання молодших школярів ми застосовували практичні завдання «Споглядання, милування», які базуються на опануванні вмінням поєднувати.

Більш докладно варто зупинитися на поєднаннях, що сприяють баченню нового у вже звичному і вивченому. В природі не існує абсолютно однакових екземплярів чого-небудь. Навіть предмети, виготовлені людиною за допомогою техніки, а тим більше, власноруч так само мають відмінності. Дуже важливо навчитися бачити ці відмінності, бачити нове у вже знайомому предметі. Тренування сприймання на бачення деталей і цілого допомагає формуванню творчого бачення. Отже, перше сполучення, що сприяє баченню нового – поєднання бачення цілого і деталей.

Друге поєднання – одночасне сприйняття внутрішньої суті речей і їх зовнішньої форми, коли форма об'єкта визначена його змістом. Третє – поєднання бачення одиничного і загального в одному об'єкті. В конкретному бачити загальне, а абстрактне в конкретній формі. Четверте – бачення різних контрастів і протиріч.

Крім поєднання якостей (що відповідає комбінуванню), в структуру творчого сприймання входить «перетворююче» бачення (що відповідає реконструюванню), бачення необхідностей (що відповідає універсальній стратегії) та бачення за аналогією. Перетворююче бачення виражається в тому, що в аморфній хмарі або розводах на воді художник бачить майбутній образ. Такий мисленнєвий експеримент йде з опорою на безпосереднє сприймання або

чітке уявлення майбутнього твору. Бачення аналогій – образне бачення, яке допомагає при створенні нового образу. Об'єкт, який сприймається, викликає в пам'яті інші образи, пов'язані з ним загальними якостями. Оптимальним і найбільш сприятливим для творчого сприймання є поєднання залежності і незалежності від середовища.

Висновки. Фундаментальна ідея Виготського пролягає в соціальному опосередкуванні психічної діяльності людини. Найголовнішим фактором психічного розвитку Л. С. Виготський вважав діяльність в її різноманітті (різні види діяльностей); при цьому особливо важливе значення вчений надавав різним видам спільної діяльності. З цим розумінням узгоджується, по-перше, ідея Л.С. Виготського про інтерпсихічні функції як початкові етапи розвитку вищих психічних функцій, і, по-друге, його широке трактування психічного розвитку людини як результату взаємодії певних і ідеальних форм; мається на увазі, що носіями ідеальних форм є більш компетентні партнери по спільній діяльності.

Відповідно до культурно-історичної теорії, головна відмінність людини полягає в обумовленості її поведінки і розвитку соціально-культурними чинниками. Виділяються два типи психічних функцій людини: «натуральні» – органічні, які переважно детерміновані генетичними факторами та «вищі» – соціально-культурні, які формуються на основі перших під впливом соціальних впливів.

Саме виходячи з вище представленого матеріалу ми вважаємо доцільним і логічним застосування концепції стратегіальної організації процесу творчості В. О. Моляко, яка спрямована на з'ясування організації та реалізації (прогнозування, планування) діяльності шляхом оволодіння творчими вміннями, стратегіями та тактиками у вивченнях сприймання художніх структур [4]. Такий підхід повністю виправдовує подібні міждисциплінарні дослідження.

Концепція Л. С. Виготського зберігає потужний евристичний потенціал для сучасної психології, особливо для культурно-історичної психології. Тому перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні процесів зовнішнього опосередкування діяльності, а саме процесів екстеріоризації щодо проблеми вивчення психологічних закономірностей творчого сприймання реальності відповідно до концепції стратегіальної організації процесу творчості В. О. Моляко, в межах культурно-історичної теорії розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Выготский Л.С.* Лекции по педологии / Л.С. Выготский. – Ижевск, 1966. – 231 с.
2. *Выготский Л.С.* Психология искусства / Л.С. Выготский. – М.: «Лабиринт», 1997. – 416 с.
3. *Выготский Л.С.* Психология развития человека / Л.С. Выготский. – М.: «Смысл»; «Эксмо», 2003. – 1136 с.
4. Психологічне дослідження творчих перцептивних процесів на різних вікових рівнях: монографія / [В. О. Моляко, І. М. Біла, Н. А. Ваганова та ін.]; за ред. В. О. Моляко. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 210 с.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. *Vygotskiy L. S. Lektsii po pedologii / L. S. Vygotskiy. – Izhevsk, 1966. – 231 s.*
2. *Vygotskiy L. S. Psihologiya iskusstva / L. S. Vygotskiy. – M.: «Labirint», 1997. – 416 s.*
3. *Vygotskiy L. S. Psihologiya razvitiya cheloveka / L. S. Vygotskiy. – M.: «Smysl»; «Eksmo», 2003. – 1136 s.*
4. *Psihologichne doslidzhennya tvorchih pertseptivnih protsesiv na riznih vikovih rivnyah: monografiya / [V. O. Molyako, I. M. Bila, N. A. Vaganova ta in.]; za red. V. O. Molyako. – Kirovograd : Imeks-LTD, 2012. – 210 s.*

Medvedeva N. V. CREATIVE PERCEPTION STUDY IN THE CONTEXT OF L. VYGOTSKY'S THEORETICAL CONCEPTION. In the paper the perception problem is analyzed, an attempt to concern this problem in the context of the processes of external mediation research is made, namely the processes of interiorization and exteriorization as regards the problem of psychological features of reality creative perception study, within the scope of L. S. Vygotsky's cultural-historical theory of higher mental functions development. The main attention is focused on the problem of art perception. Moreover, the key components of L. S. Vygotsky's cultural-historical paradigm, also known as social cognitive theory, are thoroughly reviewed and analyzed. It is shown that outlined role of cultural and social in the development and formation of human personality, is widely used both by domestic and foreign scientists in modern psychological researches. Special attention is paid to the analysis of the three basic principles of personal development within specified paradigm. It is noted, that on the basis of his researches L. S. Vygotsky put the following two hypotheses: the hypothesis of indirect nature of human mental functions and hypothesis about the origin of internal thinking processes. A key conclusion is that the L. S. Vygotsky's conception maintains powerful heuristic potential for modern psychology, including and especially for cultural-historical psychology.

Keywords: cultural-historical development theory of L. S. Vygotsky, artistic images, perception, creative perception, art perception, perception, creativity.

Отримано 21.01. 2015

УДК 159.9+316.6

*Крижановська Зореслава Юрївна,
Мітлош Антоніна Василівна*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ПЕРСОНАЛЬНОГО ІМІДЖУ ЖІНКИ-ВИКЛАДАЧА СТУДЕНТАМИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Крижановська З. Ю., Мітлош А. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ПЕРСОНАЛЬНОГО ІМІДЖУ ЖІНКИ-ВИКЛАДАЧА СТУДЕНТАМИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ. Публікація присвячена аналізу результатів теоретичного та емпіричного дослідження психологічних особливостей сприймання професійного персонального іміджу жінки-викладача студентами вищого навчального закладу. Окреслено основні підходи до визначення понять іміджу, репутації, престижу. Охарактеризовано основні складові іміджу викладача, відмінності і сприйманні ділового персонального іміджу чоловіка та жінки. Емпіричне дослідження відбувалось у кілька етапів. Перший етап полягав у визначенні ознак, за якими у студентів складається перше враження про викладача. На другому етапі дослідження була використана розроблена авторська анкета за допомогою якої підтвердилося припущення про те, що колір одя-